

HRVATSKO TRŽIŠTE SJEMENOM

D. Ćorić

Hrvatsko sjeme, Zagreb

SAŽETAK

Proizvodnja kvalitetnog sjemena poljoprivrednih kultura ima posebno veliko značenje. Dobro je poznata narodna izreka « Kakvo sjeme posiješ takvu ćeš i žetvu žeti » Danas je hrvatsko sjemenarstvo opterećeno brojnim problemima. Od nekad dobro organizirane i napredne proizvodnje sjemena za domaće potrebe i izvoz, spali smo na uvoz sjemena često lošije kakvoće. Potpuno je zanemarena domaća proizvodnja sjemena nekih vrsta poljoprivrednog bilja, a događa se da se uvozi sjeme domaćih kultivara proizvedenih u inozemstvu. Loše je stanje u proizvodnji sjemena krmnog bilja (trava i djetelina), sjemena suncokreta, sjemena šećerne repe i sjemena gotovo svih povrtlarskih kultura.

U ovom radu iznose se podaci o stanju domaće proizvodnje, uvozu sjemena i navode se mogućnosti proizvodnje sjemena za domaće potrebe i izvoz.

Sjeme krmnog bilja

Na temelju izdanih deklaracija o kakvoći sjemena, od Zavoda za sjemenarstvo iz Osijeka za sjeme krmnog bilja vidljiv je odnos prema sjemenarstvu i neodrživo stanje u ovoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj.

U razdoblju 2004/2005 deklarirano je 459 t sjemena trava od toga iz domaće proizvodnje 112 t ili 26 %. Osim toga, istovremeno je uvezeno sjeme trava u obliku gotovih smjesa za parkove, vrtove i sportske terene u količini od 457 t. Sjemena lucerne i djetelina deklarirano je 381 t od čega iz domaće proizvodnje svega 41 t ili 11 %. Usporedbe radi u periodu od 1955. do 1962. u Hrvatskoj se svake godine proizvelo 2.700 do 3.300 t lucerne i 2.500 t sjemena crvene djeteline. Nažalost, sadašnje poražavajuće stanje u proizvodnji sjemena krmnog bilja traje godinama s tendencijom pogoršanja i svaki pokušaj promjene na bolje ostaje bez ikakvog učinka (*Tablica 1.*).

Iz podataka je razvidno da je izrazito velika količina deklariranog sjemena engleskog ljulja u odnosu na druge vrste. Isto tako da je jako mala količina deklariranog sjemena klupčaste oštrice, livadne vlasulje i mačjeg repka, vrsta čija je kakvoća i količina zelene mase neupitno vrijedna krma. To navodi na zaključak da se vrstama trava koje se više koriste za druge namjene, kao što su sportski tereni i parkovi, daleko više trguje. Tri vrste trava, engleski ljulj, vlasulja nacrvena i vlasnjača livadna koje se nalaze u standardnim smjesama za druge namjene u trgovini sjemena trava imaju udio od 278.330 kg ili 65%.

Tablica 1. Deklarirane količine sjemena trava 2004/2005*Table 1. Declared quantities of grass seed 2004/2005*

Vrsta Variety	Domaća proizvodnja Domestic production		Uvoz Import		Ukupno Total kg	Vrijednost Value kn
	kg	%	kg	%		
1. Engleski ljulj	66.875	32	140.041	68	206.916	2.482.992
2. Talijanski ljulj	32.810	34	62.568	66	95.378	1.015.775
3. Klupčasta oštrica	1.530	12	11.742	88	13.272	184.882
5. Mačji repak	2.380	29	5.892	71	8.272	114.732
6. Vlasulja trstolika	3.225	34	7.345	66	10.570	138.678
7. Vlasulja livadna	5.500	47	6.325	53	11.825	164.012
8. Vlasulja nacrvena	670	2	40.066	98	40.736	565.008
9. Vlasulja ovčja	--	0	5.113	100	5.113	80.529
10. Vlasnjača livadna	--	0	30.678	100	30.678	552.204
11. Rosulja tankolisna	--	0	3.000	100	3.000	129.360
Ukupno:	112.590	27	312.770	73	425.760	5.428.476

Od ukupne hrvatske potrošnje sjemena trava 882.930 kg čak 457.170 kg ili 83% čini uvozno sjeme travnih mješavina, što ukazuje na to da se za proizvodnju krme na livadama i pašnjacima koristi relativno mala količina. Svakom dobrom gospodaru dobro je poznato da se najjeftinija krmna baza za stočarsku proizvodnju nalazi na dobrim livadama i pašnjacima. Zato je nelogično da se u zemlji čijoj se poljoprivredi daje prioritet puno više troši travnog sjemena za parkove, vrtove i sportske terene nego za livade i pašnjake. Neke vrste trava, visoke uporabne kakvoće kao što je npr. vrsta francuski ljulj, neopravdano nisu u trgovini travnim sjemenom u Republici Hrvatskoj. Francuski ljulj je vrsta trave vrlo visoke kakvoće u ishrani stoke. Ona je najranija trava koja prva dolazi poslije duge zime kada stočari obično potroše zalihe krme.

Sjeme djetelina i lucerne

U Hrvatskoj nema proizvodnje sjemena crvene djeteline. Uvezene količine od 50 t godišnje ukazuju na malu potrošnju sjemena crvene djeteline koja po svojoj kakvoći posebice na kiselijim tlima ne zaostaje za lucernom osobito ako se koristi tehnologija rolo bala u pospremanju zelene mase. Navedenom potrošnjom sjemena crvene djeteline može se zasijati manje od 2.000 ha godišnje. Kako se najbolji kultivari crvene djeteline u čistoj kulturi mogu isplativo koristiti tri godine ukazuje na činjenicu da u Republici Hrvatskoj nema u eksploataciji više od 4.000 ha jer se dio sjemena koristi u djetelinsko travnim smjesama. Ne postoji nikakav opravdan razlog za sjetvu tako gotovo beznačajnih oraničnih površina djetelinskim vrstama.

Potrošnja sjemena lucerne nije tako loša, kada bi se ovalika količina sjemena trošila na tlima,

koja su podesna za proizvodnju lucerne. Dok se vodilo računa da se ne isplati sijati lucernu na tlima čija je pH vrijednost ispod 6 bez kalcijacije, sijale su se puno veće

površine crvenom djetelinom nego lucernom. Na kiselim tlima lucerništa brzo propadaju, što se najčešće pripisivalo osjetljivosti kultivara na jače zime.

Sjemena bijele djeteline u Hrvatskoj se godišnje troši oko 26 t. Njen uzgoj danas u obiteljskim gospodarstvima kao ratarske kulture nema nikakvu ekonomsku važnost jer se sve sjeme potroši za uređenje travnjaka i parkova.

Od ukupne potrošnje sjemena djetelina i trava u Republici Hrvatskoj čak 89% otpada na uvoz.

Za ovakav odnos prema vlastitoj proizvodnji ne postoji nikakvo opravdanje. Hrvatska je bila veliki proizvođač sjemena crvene djeteline u glavnom za inozemno tržište. Isto tako godišnje se izvezilo više od 500 t sjemena inkarnatke s područja Ludbrega, Čakovca i Varaždina, 500 do 700 t sjemena smiljkite koja se najviše proizvodila u Posavini.

Često se događa da se uvozi sjeme naših kultivara iz zemalja koje nikada nisu sjemenarile kultivarima naše provenijencije. Sjeme naših kultivara trava, djetelina i lucerne bolje se prodaje nego sjeme iz uvoza, jer je puno bolje. Oplemenjivanje tih kultivara obavljeno je u našem podneblju pa im nije potrebna nikakva prilagodba za uspješan rast. Inozemni trgovci to dobro znaju pa na naše tržište isporučuju različite kultivare pod traženim imenom. Zato je potrebno uvesti sustav vegetativnih pokusa za sve sjeme koje se uvozi u Republiku Hrvatsku na dobrobit naših oplemenjivača i dobronamjernih uvoznika (Tablica 2.).

Tablica 2. Deklarirane količine sjemena lucerne i djetelina 2004/2005

Table 2. Declared quantities of lucerne and clover 2004/2005

Vrsta Variety	Domaća proizvodnja Domestic production		Uvoz Import		Ukupno Total kg	Vrijednost Value kn
	kg	%	kg	%		
1. Lucerna	41.912	14	242.152	86	283.064	5.349.910
2. Crvena djetelina	--	0	50.329	100	50.329	981.415
3. Bijela djetelina	--	0	25.526	100	25.526	836.487
4. Švedska djetelina	--	0	1.698	100	1.698	39.478
5. Inkarnatka	--	0	1.300	100	1.300	34.125
6. Smiljkita	--	0	8.255	100	8.255	268.700
7. Dihondra	--	0	900	100	900	57.375
Ukupno:	41.912	11	331.160	89	372.072	7.567.482

Sjeme ostalog krmnog bilja

Od ostalih krmnih kultura tijekom 2004/2005 godine najviše je proizvedeno sjemena stočnog graška, koji je uglavnom ostao na zalih. Naime sjemena graška za zrno i zelenu masu proizvedeno je 413 t što je 76 % od ukupnih količina sjemena skupine ostalog krmnog bilja.

Bez obzira na visoku vrijednost graška u ishrani svih domaćih životinja stočari su nedovoljno educirani i grašak siju u malim količinama. Prema potrošnji sjemena graška

razvidno je da se u Republici Hrvatskoj ne sije više od 3.000 ha, što predstavlja beznačajni postotak u odnosu na ukupne obradive površine.

Prema statističkim pokazateljima Republika Hrvatska ima oko 260.000 krava što znači da ukupno ima relativno mali broj ostalih kategorija goveda. Prema tome hrvatske potrebe za proizvodnjom sjemena krmnog bilja ne mogu biti velike, što navodi na zaključak da se sjemenari moraju povezati s inozemnim kupcima i proizvoditi sjeme za njihove potrebe. Svakako je najbitnije da se s domaćim sjemenom pokriju domaće potrebe. Nakon toga potrebno je sve poduzeti da se iskoriste prednosti u različitosti našeg podneblja i bogatstvu naših mogućnosti u svrhu proizvodnje sjemena visoke kakvoće (Tablica 3.).

Tablica 3. Deklarirane količine sjemena ostalih krmnih kultura 2004/2005

Table 3. Declared quantities of seed of other fodder cultivars 2004/2005

Vrsta Variety	Domaća proizvodnja Domestic production		Uvoz Import		Ukupno Total kg	Vrijednost Value kn
	kg	%	kg	%		
1. Akila	2.000	54	1.700	46	3.700	25.900
2. Petra nova	8.120	86	1.360	14	9.450	66.150
3. Stočna mrkva	496	31	1.119	69	1.615	33.915
4. Postrna repa	7.200	81	1.734	19	8.934	491.370
5. Stočna koraba	9.200	100	25	0	9.225	166.050
6. Stočne repe	20.000	76	6.151	24	26.151	313.812
7. Stočni kelj	150	13	1.044	87	1.194	59.700
8. Stočni sirak	--	0	9.988	100	9.988	179.784
9. Stoč. grašak zr.	262.261	100	--	0	262.261	1.049.044
10. Stoč. gr. z. m.	150.940	100	--	0	150.940	603.760
11. Sudanska trava	--	0	32.505	100	32.505	390.060
12. Rauola	12.967	94	798	6	13.765	96.355
13. Grahorica jara	--	0	7.940	100	7.940	31.760
14. Grahorica ozima	--	0	1.000	100	1.000	7.000
15. Facelija	--	0	1.700	100	1.700	34.000
Ukupno	437.334	81	67.064	19	540.398	3.548.660

Sjeme povrća

Od 18 vrsta povrća u Hrvatsku je 2004/2005 najviše uvezeno sjemena graha i graška, 275 t ili 75 % od ukupno uvezenih količina. Ostatak sjemena od 16 vrsta u težini od 92 t uvozila su čak 34 uvoznika. Sjeme svih povrtnih kultura svojevremeno se proizvodilo u Hrvatskoj i teško je opravdati uvoz sjemena povrća, domaćih kultivara kao što su varaždinski kupus, varaždinska repa, zagrebačka kristalka i drugih iz zemalja koje te kultivare nikada nisu proizvodile.

Isplativost sjemenske proizvodnje povrća u normalnim okolnostima može biti vrlo izdašna. Nažalost najveći broj domaćih trgovaca nije ni pokušao sjeme povrća proizvoditi u Hrvatskoj. To su uvoznici sjemena koji su istovremeno upisani u Upisnik dorađivača sjemena i uvoze pakirano sjeme pod vlastitom deklaracijom kao da su ga sami doradili. Veliki broj uvoznika uglavnom nabavlja tržni višak i važno je da je kakvoća u okvirima naših normi.

D. Ćorić: Hrvatsko tržište sjemenom

Povrtno sjeme najviše se uvozi iz Italije i Nizozemske. Cijena sjemena u njihovim cjenicima znatno je viša od cijena sjemena za iste vrste povrća od cijena po kojima se može to sjeme proizvoditi u Hrvatskoj. Sjeme iz uvoza može u nabavi biti jeftinije nego naše jedino ako ima granične normative ili je tržišni višak čiji izvoz zemlja izvoznica dobro stimulira.

U prilog tomu govore podaci da se iz Hrvatske u Italiju izvozi sjeme cikle, blitve, mrkve i korabe pod povoljnijim uvjetima od onih koji se mogu postići na domaćem tržištu, a istovremeno talijanski kupac hrvatskog sjemena opskrbljuje devet kupaca iz Hrvatske (*Tablica 4.*).

Tablica 4. Deklarirane količine sjemena povrća 2004/2005

Table 4. Declared quantities of vegetable seed 2004/2005

Vrsta Variety	Domaća proizvodnja Domestic production		Uvoz Import		Ukupno Total kg	Vrijednost Value kn
	kg	%	kg	%		
1. Blitva	19.098	60	12.979	40	32.077	1.082.599
2. Bob	1.550	10	14.514	90	16.064	120.480
3. Cikla	2.257	17	11.014	83	13.271	441.924
4. Endivija	16	0	4.062	100	4.078	169.441
5. Grah mah. niski	5.197	5	94.606	95	99.803	2.080.893
6. Grah mah. visoki	850	4	21.937	96	22.787	828.763
7. Gah zrnaš	2.170	9	22.086	91	24.256	454.800
8. Grašak	166.850	55	137.355	45	304.205	2.555.322
9. Kelj	583	28	1.494	72	2.077	133.966
10. Korabica	41	13	284	87	325	23.666
11. Krastavac	59	1	6.789	99	6.848	783.754
12. Kupus bijeli	1.672	37	2.907	63	4.579	381.889
13. Kupus crveni	18	3	501	97	519	43.285
14. Paprika	763	28	2.949	72	3.712	1.365.274
15. Peršin lisnati	480	11	3.972	90	4.452	150.923
16. Salata	620	6	9.367	94	9.987	760.210
17. Tikva	270	14	1.608	86	1.878	126.615
18. Špinat	2.535	12	18.892	88	21.427	353.545
Ukupno:	205.029	36	367.316	64	572.345	11.749.349

Zbog loše organiziranosti Hrvatska je postala totalno ovisna o velikom dijelu inozemnog sjemena iako su agroekološki uvjeti za proizvodnju sjemena većine povrtnih kultura znatno povoljniji nego u onim zemljama iz kojih se sjeme uvozi.

Jedino je opravdan uvoz hibridnog povrtnog sjemena. Hibridi su prinostniji, otporniji na pojavu biljnih bolesti i imaju proizvodne prednosti nad standardnim sortama iste vrste. Kako ne postoje domaće selekcije hibridnih kultivara povrća u Hrvatskoj se nikad nije značajnije sjemenarilo s hibridima povrća. To je jedan od razloga relativno velikog uvoza hibridnog sjemena više vrsta kupusnjača, mrkve, lubenica, tikvica, poriluka, paprike i drugi vrsta hibridnog sjemena čiji se uvoz realizira sustavom pakiranja na broj zrna. Tako je u gospodarskoj 2003/04 uvezeno 75.487.500

sjemenki povrća različitih hibrida. Od toga broja samo sjemena mrkve uvezeno je 40.750.000 zrna, a sjemena crvenog luka 18.250.000 zrna. Primijećena su velika godišnja odstupanja u količini. Tako je samo godinu dana kasnije uvezeno ukupno svih vrsta hibridnog sjemena, samo 14.690.000 komada. (*Tablica 5*).

U Hrvatskoj 2004/05 god. deklarirano je 1.696.625 kg lučica luka u vrijednosti od 7.500.000 kn isključivo iz uvoza jer domaće proizvodnje nije bilo. Još do nedavno značajne količine lučice osim za vlastite potrebe velik broj poljoprivrednih gospodarstava iz Dalmatinske Zagore i Hercegovine proizvodio je za potrebe trgovačkih kuća. Poznata je lučica iz Popova polja, Vitine, Ljubuškog, Vrgorca, Metkovića, Imotskog, Drniša, Knina, Zadra, pa sve do Istre. Vrijednost uvozne lučice je dosta visoka, a ona se uz edukaciju potencijalnih proizvođača na obiteljskim gospodarstvima može vratiti na naše oranice.

U 2004/05 god. ukupno je deklarirano 10.255.140 kg sjemena krumpira vrijednog 40.000.000 kn. Na žalost iz domaće proizvodnje deklarirano je 2.364.160 kg ili 23 %. Potrebno je spomenuti da se bez potrebe uvoze 55 kultivara, te da je navedenu količinu realiziralo 35 uvoznika. Da se uvoze sorte na kojima se najviše zarađuje vidljivo je iz deklariranih količina za sorte Jaerla i Dezire kojih je uvezeno 3.873.020 kg ili 49 % od ukupno uvezenog sjemena krumpira. To su stare sorte na koje se ne plaća licencno pravo pa su jeftinije u nabavi za razliku od prodaje. U Hrvatskoj prevladava mišljenje da mi nemamo uvjete za proizvodnju dovoljnih količina sjemenskog krumpira jer se u ravničarskim krajevima ne da sačuvati zdravstveno stanje sjemena, a da Lika i Gorski Kotar imaju plitka tla. Istovremeno u Mađarskoj se proizvode značajne količine sjemenskog krumpira za nizozemske naručioce kojeg se u Hrvatsku uvozi gotovo u 90 %- tnoj količini. Sjemenski krumpir se uz određena znanja može proizvoditi u najvećem dijelu Hrvatske i velika je šteta da se tolika količina sjemena uvozi, jer bi od te proizvodnje moglo živjeti nekoliko stotina obiteljskih gospodarstava.

Zdravstveno stanje sjemenskoga krumpira proizvedenog u Hrvatskoj jednako je zdravstvenom stanju uvezenoga. Prilikom uvoza sjemena viših kategorija, treba kupovati zdraviji materijal umjesto onoga čije je zdravstveno stanje na graničnoj vrijednosti jer se iz zdravijega sjemenskoga materijala prilikom reprodukcije, uz iste proizvodne zahvate može proizvesti zdraviji reproducirani sadni materijal od onog iz uvoza. Zdraviji materijal, koji će služiti za reprodukciju u nabavi je nešto skuplji ali je puno sigurniji (*Tablica 5*).

Sjeme industrijskog i ratarskog bilja

Hrvatska je u gospodarskoj 2004/2005 godini prvi put u svojoj povijesti ušla u proizvodnju korijena šećerne repe bez i jednog zrna vlastitog sjemena. Od 1937 god. u Hrvatskoj se bez prekida proizvodilo sjeme šećerne repe sa stalnom izvoznom orijentacijom. Davne 1962 god

u Hrvatskoj je proizvedeno 1.600 t sjemena šećerne repe, od toga 1.400 t. za inozemno tržište a najviše za KWS i VAN DER HAVE, danas najjače europske proizvođače sjemena šećerne repe. Ta količina sjemena odgovara novom sustavu

D. Ćorić: Hrvatsko tržište sjemenom

Tablica 5. Deklarirane količine sjemena povrća koje se samo uvozi 2004/2005
Table 5. Declared quantities of vegetable seed is only imported 2004/2005

Vrsta povrća	Uvoz kg	Vrijednost kn
1. Brokula	265	82.720
2. Celer bjelaš	61	4.364
3. Celer korjenaš	421	29.996
4. Celer listaš	444	31.635
5. Cvjetača	623	129.846
6. Dinja	427	50.471
7. Grašak šec.	160	1.760
8. Kelj pupčar	306	19.737
9. Kukuruz šec.	2.678	93.730
10. Kupus	4.379	365.209
11. Kupus kineski	87	5.546
12. Lubenica	1.193	161.294
13. Luk crveni	1.676	209.282
14. Luk vlasac	64	11.520
15. Matovilac	3.300	207.405
16. Mrkva	15.480	972.918
17. Lukovica češnjaka	8.000	88.000
18. Pastrnjak	964	54.225
19. Patišon	95	11.875
20. Patlidžan	155	32.666
21. Peršin	7.241	245.470
22. Poriluk	495	74.126
23. Radić	7.446	316.083
24. Rajčica	1.749	742.048
25. Rotkva	347	9.473
26. Rotkvica	2.346	64.046
27. Rukola	3.664	49.464
28. Tikva muškatna	5	550
29. Tikvica	219	24.637
30. Šparoga	95	14.250
31. Špinat NZ	21	294
Ukupno:	64.424	4.010.986

pakiranja od najmanje 400.000 sjetvenih jedinica koje danas vrijede na europskom tržištu više od 40.000.000 EUR-a. Samo Njemačka i Poljska godišnje troše gotovo 1.000.000 sjetvenih jedinica vrijednih 100.000.000 EUR-a uglavnom uvozeći ga iz klimatski sličnih područja kao što ima Hrvatska. Susjedna Vojvodina 2005. godine imala je 233 ha sjemenske šećerne repe i proizvela oko 100.000 sjetvenih jedinica

sjemena. Sve do Domovinskoga rata vojvodanske šećerane Sremska Mitrovica, Senta i Crvenka redovito trošile sjeme proizvedeno u Hrvatskoj.

I kod uljane repice i pored zaliha sjemena koje je 50 % veće od potreba 2004/2005 godine uvezlo se 15 t istoga kultivara, na čemu uvoznik može zaraditi 30.000 kn, a domaći proizvođač zbog uvoza na neprodanoj količini gubi najmanje 450.000 kn (Tablica 6.).

Sjemena žitarica Hrvatska ima dovoljno za vlastite potrebe, a dio se izvozi u desetak zemalja uglavnom europskih. Iz Hrvatske je 2004/2005 god. izvezeno oko 1.700 t. sjemena kukuruza.

Vrijednost deklariranog sjemena potrošenog 2004/2005 god. u Hrvatskoj je oko 570.000.000 kn prema prosječnoj cijeni na koju obračunat PDV iznosi 125.000.000 kn. Od tih količina vrijednost domaće proizvodnje sjemena je oko 438.000.000 kn uz PDV u ukupnom iznosu od 96.000.000 kn. Zasiurno je nelogično da je iznos PDV-a, za prodanu domaću proizvodnju sjemena znatno veći od ukupnoga iznosa isplaćenih poticaja za uzgoj poljoprivrednoga bilja, namijenjenoga sjemenskoj proizvodnji.

Tablica 6. Deklarirane količine sjemena ratarskog i krmnog bilja 2004/2005

Table 6. Declared quantities of field crops and forag seeds 2004/2005

Biljna vrsta	Domaća proizvodnja t	Uvoz t	Ukupno t	Cijena sjemena kn/t	Vrijednost kn
1. Pšenica	46.854	39	46.894	2.100	98.476.644
2. Ječam jari	1.757	3	1.760	2.300	4.047.885
3. Ječam ozimi	9.323	55	9.378	2.000	18.774.260
4. Raž	133	--	133	2.300	304.980
5. Triticale	559	--	559	2.300	1.284.849
6. Zob jara	1.323	4	1.327	2.245	3.251.616
7. Zob ozima	132	--	132	2.250	295.942
8. Kukuruz	8.363	583	8.947	29.000	259.451.690
9. Soja	5.626	22	5.648	4.800	42.360.225
10. Suncokret	15	220	236	93.000	21.934.050
11. Uljana repica	154	15	169	40.000	6.778.400
12. Heljda	--	1	1	10.000	5.000
13. Proso	7	--	7	4.000	29.080
14. Šećerna repa	--	40.816 sj.	46.816 sj.	728	34.058.640
Ukupno:	74.246	943	75.189		491.053.261

Ovome iznosu PDV- a potrebno je dodati iznose poreza, koje svaki proizvođač plati u nabavi goriva, maziva, sjemena, mineralnoga gnojiva i zaštitnih sredstava. Isto tako treba dodati sve poreze koji se plate na tuđe usluge kao što su oranje, tanjuranje, sjetva, žetva i dorada te porez koji se obavezno plaća uz račune za koncesiju i vodni

doprinos. Navedeni porezi predstavljaju iznos sredstava koji je veći od ukupnoga iznosa koji je moguće ostvariti uvozom iste količine i iste vrste sjemena. Sva navedena sredstva, koja se mogu naplatiti kroz poreze ostaju u zemljama izvoznicama.

Navedeno navodi na zaključak o potrebi proizvodnje sjemena na vlastitim oranicama. Sjemenarstvo je viša razina biljne proizvodnje, traži zahtjevniju tehnologiju, i u pojedinim fazama uzgoja treba više radne snage. Stvara se veći dobitak u proizvodnji i državi daje odgovarajuću sigurnost jer je manje ovisna o drugima. S druge strane sjeme proizvedeno u našem podneblju puno je sigurnije jer mu nije potrebna nikakva prilagodba na oštre zime, dužinu dana i slično.

Za kvalitetniji pristup izraženoj problematici sjemenske proizvodnje potrebno je napraviti realnu nacionalnu bilancu proizvodnje i potrošnje sjemena poljoprivrednoga bilja. Kao osnova može nam poslužiti bilanca iz 2004/05 god. Ona zapravo predstavlja količinu, svih vrsta sjemena deklariranoga i potrošenoga u Hrvatskoj. Razvidno je da za vlastite potrebe i stanovite viškove Hrvatska ima sjemena pšenice, ječma, zobi, pšenoraži, soje, uljane repice, stočnog graška, kukuruza i duhana.

Navedene vrste poljoprivrednoga bilja, osobito samooplodne, za koje je potrebna mala prostorna izolacija, uzgajaju se na velikim površinama i nije teško osigurati površine. U tu se grupu može dodati još grašak i soja. Međutim za stranooplodne biljne vrste mora se osigurati veću prostornu izolaciju pa potrebne površine za proizvodnju sjemena nije jednostavno naći (*Tablica 7.*).

Državne potpore za proizvodnju sjemena su relativno izdašne i pokrivaju dobar dio proizvodnih troškova. Isto tako uvoz sjemena terete troškovi prijevoza, carine i špedicije, koji nisu beznačajni te upućuju na rentabilnost domaće proizvodnje. Potporama za proizvodnju sjemena krmnoga i povrtnoga bilja od 3.000 kn/ha mogu se pokriti troškovi osnovne obrade i uloženog repromaterijala u tu proizvodnju. Osim toga uzgoj sjemenskih usjeva trava, lucerne i djetelina je višegodišnji pa je iz jedne sjetve moguća proizvodnja sjemena u trajanju do četiri godine.

Za proizvodnju sjemena za pokriće vlastitih potreba i djelomičnog izvoza potrebno je osigurati 24.555 ha oranica. Realizacija poticaja za proizvodnju sjemena na navedenim površinama približna je iznosu jednogodišnjeg plaćenoga poreza na dodanu vrijednost na ukupnu vrijednost prodanoga sjemena u Hrvatskoj. Prilikom određivanja poticaja za uzgoj poljoprivrednoga bilja treba izbjegavati nelogičnosti koje postoje u važećem pravilniku. Na primjer za uzgoj sjemenskoga usjeva šećerne repe određen je poticaj od 10.000 kn/ha a za sjemenski usjev stočne repe 3.000 kn/ha iako je tehnologija proizvodnje slična, a rizičnost proizvodnje sjemena stočne repe veća. Isto tako proizvodnja sjemena graha manje je stimulirana za 1.500 kn/ha nego soje iako je sjeme graha, teže proizvoditi nego sjeme soje. Za grah je potrebna veća prostorna izolacija i ne postoji mogućnost izravne mehanizirane žetve, a kod visokih je kultivara uz ručnu berbu potrebno osigurati i noseću armaturu. Za navedene vrste i površine treba osigurati pravilnikom predviđene iznose i nikako kriterije mijenjati tijekom vegetacije.

D. Ćorić: Hrvatsko tržište sjemenom

Tablica 7. Bilanca hrvatskih potreba za sjemenom i sjemenskim usjevima

Table 7. Balance of Croatian needs for seeds and seeds crops

	Potrebno sjemena (ha)	Prinos sjemena (kg/ha)	Potrebna površina (ha)	Vrijednost poticaja kn
a.) Žita				
Ozima pšenica	50.000	4.500	11.100	31.350.000
Ozimi ječam	9.500	4.500	2.111	6.016.350
Ozima zob	200	4.000	50	142.500
Raž	300	4.000	75	213.750
Pšenoraž	600	4.000	150	375.500
Jara pšenica	100	4.000	25	71.250
Jari ječam	2.000	4.000	500	1.425.000
Jara zob	1.500	3.500	430	1.225.500
Heljda	5	2.500	2	4.500
Proso	5	2.500	2	4.500
Kukuruz	8.500	2.000	4.250	27.625.000
Svega strna žita	64.210		14.445	40.824.350
b.) Industrijsko bilje				
Soja	5.500	2.500	2.200	9.900.000
Uljana repica	250	2.000	125	526.500
Suncokret	300	1.500	200	2.000.000
Šećerna repa	40.000 sj. j.	400	100	1.000.000
Svega industrijsko bilje:	6.050 + 40.000 sj		2.625	13.426.500
c.) Krmno bilje				
Lucerna	350	400	875	2.625.000
Trave	750	800	937	2.811.000
Ostalo krmno bilje	1.000	2.000	500	1.500.000
Svega krmno bilje:	2.100		2.312	6.936.000
d.) Povrće				
Grašak	300	2.500	120	360.000
Grah	120	1.500	80	240.000
Ostalo povrće	200	1.500	133	399.000
Svega povrće:	620		333	999.000
e.) Gomolji i lučica				
Krumpir	10.000	20.000	500	6.500.000
Lučica luka	1.800	20.000	90	270.000
Svega:	11.800		590	6.770.000
Sveukupno:			24.555	96.580.850

Adresa autora – Authors' address:
 Drago Ćorić, dipl. inž.
 Hrvatsko sjeme
 Šulekova 28 a
 10000 Zagreb
 E-mail: dargo.coric@zg.htnet.hr

Primljeno – Received:
 14. 05. 2007